

Esittelyt

Tutkija maailmaa muuttamassa

Juha Suoranta & Sanna Ryyänen, *Taisteleva tutkimus*. Into Kustannus, Helsinki 2014. 393 s.

Yliopistojen niin kutsuttu kolmas tehtävä – yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vuorovaikutus – on jäänyt pitkälti toteutumatta, kun yliopistot keskittyvät rankingsijoitustensa parantamiseen ja tutkijoilta odotetaan tätä tavoitetta tukevia panostuksia. Kirjoittamisen ja opettamisen lisäksi vuorovaikutus kaipaisi erityisesti toiminnallista ja osallistuvaa asennetta tutkimustyöhön.

Tähän virikkeitä tarjoaa *Taisteleva tutkimus*, jossa Tampereen yliopiston aikuiskasvatuksen professori Juha Suoranta ja Itä-Suomen yliopistossa sosiaalipedagogiikan yliopistonlehtorina työskentelevä Sanna Ryyänen avaavat näköalot ja kriittisen, kanta-aottavan ja toimintalähtöisen tutkimuksen suuntauksiin ja käytäntöihin.

Suorannalle ja Ryyänselle ”taisteleva tutkimus” tarkoittaa tasa-arvoisemman ja oikeudenmukaisemman maailman puolesta toimimista sekä yhteiskunnassa marginalisoitujen ja sorrettujen puo-

leilla olemista. Monen tutkijan kohdalla tämä on tarkoittanut myös kriittisyyttä vallitsevaa järjestystä kohtaan, sekä yhteiskunnassa vallitsevien erojen ja alitussuhteiden ”läpivalaisua”. Taistelevan tutkijan tavoitteena on muuttaa maailmaa yhdessä muiden kanssa, ei ainoastaan kuvata sitä.

Vaikka yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen illusorisesta objektiivisuudesta ollaan pikku hiljaa päästämässä irti, tutkijan sitoutumista tiettyyn elämäntutkimukseen tai yhteiskunnalliseen liikkeeseen ja tutkija-aktivistiksi ryhtymistä saatetaan edelleen katsoa kieroon. Suoranta ja Ryyänen kuitenkin korostavat, että tutkijan objektiivisuuteen kuuluu myös oman näkökulman tiedostaminen suhteessa tutkimukseen.

Tämä tarkoittaa paitsi oman luokkaseman, varallisuuden, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, etnisen taustan, kulttuurin ja kansallisen viitekehyksen tiedostamista, myös oman henkilöhistorian ymmärtämistä – sillä tutkija on osa tutkimuskohdettaan, halusi hän sitä tai ei. Kuten Suoranta ja Ryyänen (ja moni muu ennen heitä) huomauttavat, maailma ei koostu erillisyyksistä, vaan suhteista. Tutkija on paitsi yhteiskunnallinen myös historiallinen toimija ja kokija, osa tietynlaista yhteisöä, joka väistämättä vaikuttaa hänen tapansa ajatella.

Praksis ja teoria sulavat yhteen

Kirjassa esitellään lukuisia tapoja yhdistää teoria käytäntöön ja laittaa tiede palvelemaan ihmisiä. Näistä esimerkkeinä voi mainita sorrettujen pedagogiikan, kriittisen kartografian, osallistuvan tutkimuksen, toimintatutkimuksen, julkisen sosiologian, kriittisen antropologian sekä työläistutkimuksen.

Lisäksi Suoranta ja Ryyänen esittelevät erilaisia ideologisia liikkeitä, joihin taistelevat tutkijat ovat osallistuneet merkittävällä tavalla. Näistä esimerkeiksi käyvät anarkismi, työväenliike, feminismi, rauhanliike sekä Occupy ja muut kapitalismin vastaiset liikkeet, kuten suora demokratiaa vaatinut Indignados-liike Espanjassa.

Suoranta ja Ryyänen kuitenkin korostavat, että taisteleva tutkimus on pikemminkin maailmankuvallinen suuntaus kuin metodologia. Jokainen tutkimuskohde vaatii oman tapansa tutkia, eikä yleispäteviä taistelevan tutkimuksen menetelmiä ole (s. 203). Kirjoittajat esittelevät yksitoista teesiä, jotka kuvaavat taistelevan tutkimuksen käytäntöjä tai periaatteita (s. 277). Näihin kuuluvat muiden muassa eettinen tiedostavuus, ihmisten käytännön ongelmissa apuna oleminen, vanhojen käsitteiden kyseenalaistaminen ja valtavirtatutkimuksessa hyljeksittyjen käsitteiden (kuten työ-

väenluokka, sorto tai kapitalismi) esiintuominen sekä tutkimuksessa osallisuona olevien elämäkokemusten hyödyntäminen.

Kirjan kiehtovinta antia ovat käytännön esimerkit tutkijoista ja liikkeistä, jotka ovat yhdistäneet tutkimuksen käytännön työhön ja osallistuneet maailman muuttamiseen, pienessä tai suuressa mittakaavassa. Esimerkiksi Espanjassa vuoden 2002 yleislakon aikaan alkunsa saanut feministinen kollektiivi *Precarias a la deriva* on koonnut yhteen tutkijoita sekä työläisiä, jotka kartoittivat naisten erilaisia kokemuksia ja elämäntilanteita kaduilla, tehtaissa, kodeissa ja toimistoissa. Kollektiivin tavoitteena oli jakaa prekaarisuuden kokemuksia sekä luoda mahdollisuuksia näiden naisten yhteistyölle ja vastarinnalle. Kokemusten dokumentointi ja niiden tekeminen näkyväksi toimivat siis ”politiikan tekemisen alkuaineena”. (S. 158, 160.)

Kokemukset etualalle

Monissa taistelevan tutkimuksen muodoissa keskeisellä sijalla ovat yksilöiden konkreettiset, arkipäiväiset kokemukset ja niiden tiheät kuvaukset, jotka tuovat esiin yhteiskunnassa piiloon jääneitä tai vaiennettuja näkökulmia. John Deweyn pragmaattista näkemystä lainaten

taisteleva tutkimus korostaa ilmiöiden ainutlaatuisuutta ja kokemusmaailman rikkauden vaalimista. Näihin käsiksi pääseminen vaatii tutkijalta sosiaalista herkkyyttä ja kykyä tehdä ”tiheitä havaintoja”. Nämä havainnot on kuitenkin Deweyn nuukaan alistettava ”todellisuuskokeelle”, eli niitä on koeteltava käytännön yhteistyössä ihmisten kanssa. (Dewey 2012, 169, 182–183, sit. Suoranta & Ryyänänen 2014, 180–181.)

Kouriintuntuvat ja arkipäiväiset kokemukset ovat olleet lähtökohdana myös ruotsalaisessa *Kämpa tilsammans!* -ryhmän työssä, jossa työelämän ja arjen pienten kamppailujen vivahteita tuotiin esiin muun muassa omia kokemuksia kirjaamalla – näkemällä tuttuja asioita uusin silmin. Tavoitteena oli luoda nykytilannetta paremmin heijastelevia kuvauksia työväenluokan arjesta ja antaa eväitä uudentalaiselle liikehdinnälle (s. 212). Taisteleva tutkimus lähestyykin joiltain osin feministisen tutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen lähtökohtia – kuten feministien 1960-luvulla tunnetuksi tekemää sloganina ”henkilökohtainen on poliittista”, tai ajatusta siitä, että tiedon tuottaminen on aina poliittinen teko.

Taistelevat tutkijat tekevät kentällä opittua julkiseksi opettamalla ja kirjoittamalla sekä julkiseen keskusteluun osallistumalla, joskus myös taiteen

keinoin. Suomen taistelevan tutkimuksen kentältä kirjoittajat nostavat esiin esimerkiksi Anna Kontulan (2010) ansiokkaan kenttätöyön Olkiluodon viidettä ydinvoimalaa rakentaneiden itäeurooppalaismiesten parakkikylässä, heidän kokemuksiaan kartoittaen ja julkiseksi tehden.

Teoksessa olisi voinut esitellä enemmänkin suomalaisten taistelevien tutkijoiden työtä. Esimerkkeiksi taiteen ja tieteen keinoja yhdistävistä, yhteiskunnallisia valtasuhteita kritisoivista projekteista olisivat sopineet vaikkapa Terike Haapojan ja Laura Gustafssonin *Toisten historia* -hanke, jossa näyttelyin, seminaarein, tekstein ja erilaisin interventioin kerrotaan maailmanhistoriaa eläinten näkökulmasta, tai kansainvälisestikin tunnetun IC-98-taiteilijaryhmän teokset, kuten Turun yliopiston hallintorakennuksen remonttia kommentoineet valekyltit (*”Hallintorakennus”*), jotka ohjasivat huomion arkkitehtuurin mahdollistamiin valtasuhteisiin.

Kuka on taisteleva tutkija?

Taistelevassa tutkimuksessa olennaista on Suorannan ja Ryyänänen mielestä tietynlaisen käsityöläisyyden hengen vaaliminen. Yhteys käytännön kenttään ja kokemuksiin on oltava välitön, tutkijoiden on toimittava itseohjautuvasti ja

oltava reflektiivisiä ja kriittisiä suhteessa omaan työhönsä ja sen vaikutuksiin.

Suorannan ja Ryytäsen mukaan taistelevaille tutkijalle luonteenomaista on yhdessä tekeminen, yhteiskunnallisiin kamppailuihin mukaan meneminen. Yksin ei voi tulla taistelevaksi tutkijaksi. Kun työn lähtökohdaksi hyväksytään yhdessä toimiminen ja tietäminen, tutkimukseen osallistuminen muuttaa kaikkia siinä mukana olleita osapuolia, myös tutkijoita. (S. 157.) Tutkijat eivät voi asettaa muiden tutkimuksessa mukana olevien yläpuolelle, vaan työtä tehdään rinta rinnan.

Taistelevan tutkijan on pohdittava paitsi sitä millainen maailma on, myös millainen se voisi olla. Jos tutkimuksen pyrkimyksenä on aktivoida ihmisten kuvittelukykyä, on esitettävä havaintojen ja muun empirian lisäksi myös uusia ajatuksia ihmisten ja yhteiskuntien mahdollisuuksista (s. 30).

Vaikka Suorannan ja Ryytäsen kirjassa ei päästä vielä kovin syvälle taistelevan tutkimuksen käytäntöihin, teos on erinomaisen kattava johdanto ja ehkä jopa sytyke taistelevista tutkimussuuntauksista kiinnostuneille. Alan keskeisiä tutkijoita ja toimijoita esitellään kymmenittäin, ja heidän töihinsä voi itse tutustua lähemmin 30 sivun kirjallisuusluettelon avulla. Henkilö- ja asiansahakemisto helpottavat kirjan ääreen

palaamista. Tärkeintä on kuitenkin tarttua toimeen, aloittaa läheltä tai kaukaa, mistä vain.

KIRJALLISUUS

Dewey, John (2012/1920) *Filosofian uudistaminen*. Suom. Tuukka Perhoniemi. Tampere: Vastapaino.

Kontula, Anna (2010) *Näkymätön kylä*. Helsinki: Into Kustannus.

Niina Oisalo

Kirjoittaja on YTM, M.A. ja tohtorikoulutettava Turun yliopiston mediatutkimuksen oppiaineessa. Hän valmistelee väitöskirjaa kulttuurienvälisyyden kokemuksesta pohjoismaisessa elokuvassa 2000-luvulla.

Suomalainen *Distinction*

Semi Purhonen ja työryhmä, *Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kuluus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Gaudeamus, Helsinki 2014. 462 s.

Semi Purhonen ja työryhmä Jukka Gronow, Riie Heikkilä, Nina Kahma, Keijo Ränkonen ja Arho Toikka ovat julkaisleet monivuotisen tutkimusprojektinsa päätteeksi mittavan opuksen kiinnostavasta aiheesta – suomalaisesta mausta. Päävastuu kirjan koostamisesta on ollut Semi Purhosella, ja hän on myös kirjoittanut yli puolet luvuista ja tietolaatikoista sekä viimeistellyt kirjan.

Kirjan tavoitteet

Kirjan johdannossa luvataan vastata siihen, mitä on kulttuuripääoma, mitä on legitiimi maku ja mitä ne ovat erityisesti 2000-luvun Suomessa. Kirja esittäytyy myös laajimmaksi ja ensimmäiseksi tutkimukseksi, joka systemaattisesti ja kriittisesti soveltaa ranskalais sosiologi Pierre Bourdieun klassisen maku- ja distinktiotutkimuksen tarkastelutapaa 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirja lupaa paljastaa ja tehdä kokonaisuutensa kulttuuripääomasta, elämäntyylien eriytymisestä, kulutukseen ja makuun liittyvistä erotteluista ja hierarkioista